

Ryszard Kruk

LEKARZE DŹWIGNIĄ ROZWOJU KRYNICY PAMIĘTNIKI ZJAZDÓW LEKARZY W KRYNICY W LATACH 1926–1937

W kolekcjonerskich poszukiwaniach bywają momenty satysfakcji, kiedy uda się zebrać porozrzucone po Polsce i świecie fragmenty jakiegoś zbioru. Kilka lat zajęło mi zebranie kompletu sześciu *Pamiętników* ze zjazdów lekarzy, jakie miały miejsce w Krynicy w latach 1926–1937. Leży przede mną sześć niepozornych książek, prawie 1.100 stron tekstów i jakże gigantyczna kopalnia wiedzy o minionych czasach i potężnym wysiłku ówczesnych lekarzy krynickich na rzecz nadania właściwej rangi krynickiemu zdrojowi. Prześledźmy przebieg sześciu krynickich zjazdów lekarzy na podstawie stanowiących ich pokłosie sześciu *Pamiętników*.

I Zjazd

14 września 1926 roku odbyła się w Krynicy uroczystość poświęcenia nowych łaźniek mineralnych z udziałem prymasa arcybiskupa dra Augusta Hlonda oraz ministra spraw wewnętrznych Kazimierza Młodzianowskiego. Kamień węgielny poświęcił 15 sierpnia 1923 roku biskup tarnowski dr Leon Wałęga w obecności Prezydenta Rzeczypospolitej Stanisława Wojciechowskiego. Budowie jednak groziło wstrzymanie z racji ograniczenia środków kredytowych, ale Stowarzyszeniu Lekarzy w Krynicy, orędownikowi tego przedsięwzięcia, udało się pozyskać przychylność przebywającego w sierpniu 1924 roku w Krynicy premiera Władysława Grabskiego, który zgodził się na wykorzystanie na ten cel nadwyżek budżetowych.

Uroczystość stanowiła wstęp do dwudniowych obrad I Zjazdu Lekarzy. Obrady w sali balowej „dworca zdrojowego”, zwanego dzisiaj Starym Domem Zdrojowym, otworzył dr Zygmunt Wąsowicz, prezes Stowarzyszenia Lekarzy w Krynicy i Komitetu Organizacyjnego Zjazdu. Wśród prawie 200 uczestników Zjazdu pojawiły się sławy ówczesnej medycyny, w tym profesorowie Witold Orłowski i Franciszek Venulet z Warszawy, profesorowie Marian Franke i Władysław Szymonowicz ze Lwowa, profesorowie Antoni Januszkiewicz oraz Stanisław Władyszko z Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Na opublikowanej w *Pamiętniku* liście są nazwiska lekarzy z dużych i małych miast. Z załem odnotowano nieobecność profesorów krakowskich.

Z zapisów *Pamiętnika* wynika, że krynickie środowisko lekarskie jako cele zjazdu postawiło sobie promocję Krynicy, doskonalenie oferty balneologicznej oraz uzyskanie zgody w środowisku lekarskim Polski, aby Krynica była miejscem organizacji kolejnych zjazdów. Patrząc na ten zamysł z dzisiejszej perspektywy technik PR (public relations), muszę przyznać, że zostało to zorganizowane znakomicie.

Dr Wąsowicz zawarł wspomniane przesłanie w wystąpieniu otwierającym zjazd, stwierdzając:

Pragnąłbym gorąco, abyście Szanowni Panowie Koledzy, omawiając sposoby naprawy serc chorych zechcieli i swoje serca zwrócić do Krynicy.

I w duchu tego przesłania przebiegał Zjazd.

W części naukowej wygłoszono cztery wykłady. Prof. dr Witold Orłowski, dyrektor kliniki wewnętrznej Uniwersytetu Warszawskiego omówił ogólne zasady postępowania leczniczego w przewlekłych chorobach serca, w konkluzji wskazując na wielką wartość naturalnych kąpeli kwasowo-węglowych w Krynicy. Profesor Franke omówił leczenie przewlekłych schorzeń serca, zaś doc. Antoni Sabatowski z Uniwersytetu w Poznaniu dokonał próby syntezy fizjoterapii przewlekłych schorzeń narządu krążenia. Ostatni wykład, *Leczenie chorób przewlekłych serca w Krynicy*, przedstawił dr Zygmunt Wąsowicz, charakteryzując właściwości klimatyczne Krynicy jako korzystne dla pobytu chorych na serce. Zwrócił uwagę na prace XIX-wiecznych lekarzy, urzędujących w Krynicy: dra Leona Żuławskiego (zm. w Limanowej 29 stycznia 1869 r.) oraz dra Michała Zieleniewskiego (zm. w Krakowie 16 kwietnia 1896 r.), którzy podejmowali tematykę leczenia chorób serca kuracjuszy krynickiego źródła. W części współczesnej, opierając się na wynikach własnych badań oraz prowadzonych przez doktorów Franciszków Kmiotowiczów, starszego i młodszego, oraz doktorów Józefa Mayera i Ksawerego Górskiego, Wąsowicz przedstawił listę „potrzebnych urządzeń i koniecznych wygód”, które zaprowadzone w Krynicy powinny poprawić warunki pobytu chorych na serce.

Ale, jak wspomniałem, celem krynickich lekarzy było zbudowanie szerokiej koalicji na rzecz rozwoju Krynicy, a także uczynienia jej miejscem organizacji cyklicznych zjazdów lekarskich. Aby to osiągnąć, przedstawiono trzy grupy wniosków; pierwsze dwie dotyczyły poprawy warunków pobytu gości w Krynicy, a zaadresowane zostały do Zarządu Zakładu i do władz Rzeczypospolitej. Obie grupy wniosków poparł swoim autorytetem Zjazd. Najważniejsze z wniosków to umocnienie pozycji miejscowych lekarzy w stosunku do administracji Zakładu Zdrojowego, szczególnie w decydowaniu o stosowaniu kąpeli mineralnych wobec gości, oraz zaprowadzenia w Krynicy kanalizacji, wodociągów i stworzenia szpitala z oddziałami wewnętrznym, chirurgicznym oraz zakaźnym. Trzecia grupa wniosków dotyczyła charakteru przyszłych zjazdów; po gorącej wymianie opinii udało się przeforsować uchwałę lokującą periodycznie zwoływane zjazdy właśnie w Krynicy i powierzającą ich organizację miejscowemu Stowarzyszeniu Lekarzy.

Ważnym elementem Zjazdu było oprowadzenie uczestników po Zakładzie przez byłego Rektora Politechniki Lwowskiej, dra Ottona Nadolskiego, kierownika przebudowy Państwowych Zakładów Zdrojowych w Krynicy, oraz dyrektora Zakładu inż. Leona Nowotarskiego. Ponadto przy akompaniamencie orkiestry zdrojowej zorganizowany został *Bal Lekarski*. O skuteczności działań PR niech świadczy fakt, że już 18 września tygodnik „Świat” poświęcił większą część wydania walorom i rozwojowi Krynicy. Pomogło zapewne zaproszenie redaktora Jana Czempińskiego (znanego z popularyzacji idei Kopca Pułaskiego w Krynicy) jako gościa Zjazdu, co odnotowano w *Pamiętniku*.

Niech podsumowanie I Zjazdu stanowią słowa jego *spiritus movens* – dra Zygmunta Wąsowicza:

Historia Krynicy uczy więc, że lekarze tworzą nową Krynice, tak jak tworzyli starą, że oni reprezentują myśl twórczą, że oni są duszą zakładu, która go ożywia, że od ich tężyzny, od ich świadomej celu pracy, zależnym jest rozwój zakładu.

II Zjazd

Zjazd obradował w Krynicy od 30 września do 1 października 1927 roku. Wzięło w nim udział 132 lekarzy (w tym 39 członków Stowarzyszenia Lekarzy w Krynicy), których imienna lista z podaniem miast, z jakich przybyli, zamieszczona została w wydanym po Zjeździe *Pamiętniku*. Tym razem obecna była także profesura krakowska, zaś „stan kobiecy” reprezentowało 11 lekarek. Zjazd, który otworzył prezes stowarzyszenia dr Klemens Dębicki, na wstępie uczcił pamięć zmarłego w trakcie sezonu dotychczasowego prezesa dra Maksymiliana Cerchyego, zaangażowanego w przygotowanie Zjazdu. Tym razem naukowym tematem wiodącym Zjazdu było leczenie niepłodności i wokół tego zagadnienia koncentrowały się wykłady i dyskusja. Mocno swoją obecność zaznaczyli lekarze kryniccy. Odczyty przedstawili: prof. dr Aleksander Rosner (Kraków), doc. dr Stanisław Mączewski, dr Maksymilian Seidler, dr Stanisław Liebhart, doc. dr Antoni Sabatowski (wszyscy Lwów), dr Franciszek Kmietowicz junior, doc. dr Marcin Zieliński, dr Witold Skórczewski (wszyscy Krynica).

Tak jak poprzednio Stowarzyszenie Lekarzy skutecznie wykorzystało platformę Zjazdu do zgłoszenia najistotniejszych potrzeb Krynicy. Sformułowano 12 wniosków, które zostały przez aklamację przyjęte przez Zjazd z upoważnieniem do przesłania ich „prasie i czynnikom miarodajnym”. Dotyczyły one: inwestycji komunalnych, w tym wodociągu, kanalizacji, oczyszczalni, budowy szpitala oraz rozwoju funkcji uzdrowiskowych, poprzez zwiększenie ilości kąpeli borowinowych, utworzenie zakładu fizjoterapii i zakładanie kuchni dietetycznych. Ale przyjęto także wnioski wzmacniające pozycję środowiska lekarskiego poprzez udzielenie Stowarzyszeniu głosu w Komisji Rozbudowy Krynicy oraz zwiększenie reprezentacji lekarzy w Komisji Zdrojowej.

Wydarzeniem towarzyszącym Zjazdowi była wystawa przyrodniczo-lekarska. Złożyły się na nią: kolekcja przezroczy o uzdrowiskach przygotowana przez Związek Uzdrowisk z Warszawy, zestaw publikacji Polskiego Towarzystwa Balneologicznego z Krakowa, *Plan regulacji Krynicy* oraz graficzne zestawienie frekwencji w latach 1857–1926, przygotowane przez Zarząd Zdrojowy w Krynicy, oferty firm farmaceutycznych Ludwik Spies i Syn oraz Pabianickie Towarzystwo Akcyjne Przemysłu Chemicznego, a także firmy elektromedycznej W. Makowski oraz producenta mebli medycznych „Asepta”, obu z Warszawy. Ponadto lwowska fabryka Tlen nadesłała broszury o solach do kąpeli gazowych. W *Pamiętniku* pozjazdowym zamieszczono sprawozdanie Komisji Zdrojowej w Krynicy za okres 1923–1927. Komisja ta pracowała w składzie: inż. Leon Nowotarski, dyrektor Państwowego Zakładu Zdrojowego – jako przewodniczący, dr Franciszek Kmietowicz – burmistrz Krynicy, dr Ksawery Górski – lekarz zakładowy, ks. Roman

Duchiewicz – delegat Rady Gminnej, dr Witold Skórczewski – delegat Stowarzyszenia Lekarzy, Jan Pudło – delegat Towarzystwa Przyjaciół Krynicy i Antoni Kmiotowicz – jako delegat Towarzystwa Właścicieli Nieruchomości. Sprawozdanie omawiało wykonane inwestycje oraz stan majątku Komisji Zdrojowej i frekwencję gości w poszczególnych okresach. Odnotowano wzrost ilości gości w sezonie zimowym, a Krynica pochwaliła się nową skocznia narciarską.

III Zjazd

Ten Zjazd, obradujący w nieistniejącym już dzisiaj Teatrze krynickim, ze względu na ilość uczestników i wygłoszonych referatów oraz skalę imprez towarzyszących, stał się milowym krokiem w rozwoju tej inicjatywy. Postrzegając w Zjeździe ważny element promocji, środowisko lekarskie Krynicy zorganizowało go po raz pierwszy w sezonie zimowym w dniach 4–6 stycznia 1930 roku. Ale sięgnijmy do pozjazdowego *Pamiętnika*. Zjazd otworzył prezes stowarzyszenia dr Stanisław Lewicki, a na stronę naukową Zjazdu złożyło się 18 referatów wygłoszonych podczas pięciu posiedzeń przez reprezentantów środowisk naukowych: Poznania, Lwowa, Krakowa, Warszawy i Krynicy. Tym razem tematyka referatów koncentrowała się wokół zagadnień przemiany materii, w tym jej leczenia podczas pobytu w uzdrowiskach. Ze środowiska krynickiego referaty wygłosili dr Witold Skórczewski oraz dr Franciszek Kmiotowicz junior, który w międzyczasie podjął pracę naukową we Lwowie. Aktywni w pracach Zjazdu byli także inni lekarze krynicy: Mieczysław Dukiet, Anatol Gutfreund, Kazimierz Wilczewski, Gustaw Zaremba, Wacław Graba-Lęcki, Edward Ehrenpreis, Józef Mayer, Ksawery Górski (burmistrz) i Franciszek Kmiotowicz senior. Wydarzeniem Zjazdu było wystąpienie prof. dra Ludmiła Korczyńskiego, prezesa Polskiego Towarzystwa Balneologicznego założonego w roku 1905 w Krakowie, które – czytając między wierszami *Pamiętników* z poprzednich zjazdów – nieufnie odnosiło się do nowej inicjatywy środowiska krynickiego. Wystąpienie profesora Korczyńskiego, gorącego orędownika „polskiego zdrojownictwa i polskich uzdrowisk”, nie pozostawiło cienia wątpliwości – Towarzystwo popiera Zjazd i docenia jego znaczenie dla balneologii.

Kolejnym sukcesem Zjazdu było rozwinięcie – w porównaniu do roku ubiegłego – części wystawienniczej. Wystawa środków leczniczych, zorganizowana na 1. piętrze Domu Zdrojowego (Starego w dzisiejszej terminologii), zgromadziła przedstawicieli 15 firm z Polski, Niemiec i Holandii. *Pamiętnik* zamieszcza szczegółowe informacje na temat prezentowanych eksponatów. Także w postulatach zgłaszanych przez Zjazd widać rozmach – już nie dotyczą one tylko Krynicy, a zaadresowane są do całego środowiska, że wymienię wnioski w sprawie „utworzenia docentur, a ewentualnie katedr dla nauki balneologii i balneoterapii przy wszechnicach polskich” oraz „potrzebę odpowiednich urządzeń dietetycznych celem umożliwienia chorym, w pierwszym rzędzie cukrzykom leczenia się w kraju”. III Zjazd zwrócił się do „Wysokiego Rządu z wezwaniem, aby przyspieszył wybudowanie w Krynicy zamkniętej lecznicy dla poważnej liczby chorych przybywających do Krynicy”.

Uczestnikom Zjazdu umożliwiono skorzystanie z kąpieli mineralnych, ponadto zapoznano ich z nowymi inwestycjami (kanalizacją, elektrownią oraz instalacją do tłoczenia wód mineralnych z głębokości 400 m), które podniosły standard Krynicy. Gości oprowadzali lekarz zakładowy dr Waław Grabalęcki oraz inż. Mieczysław Frank z kierownictwa rozbudowy Zakładu.

IV Zjazd Lekarzy w Krynicy (fot. z archiwum Krynickiego Towarzystwa Fotograficznego, repr. M. Rucki)

IV Zjazd

15 maja 1932 roku w sali balowej Domu Zdrojowego obrady IV Zjazdu otworzył prezes Stowarzyszenia lekarzy w Krynicy, dr Ludwik Korybut Daszkiewicz. Zjazd przypadł w okresie trudności polskiej gospodarki i fakt, że mimo zubożenia wielu warstw społecznych Stowarzyszenie doprowadziło do odbycia Zjazdu, uznane zostało za sukces. IV Zjazd wyróżnił się rozbudowaniem części naukowej, znalazło to potwierdzenie w pozjazdowym *Pamiętniku. Pro domo sua* pragnę odnotować odczyty autorstwa kryniczan. Dr Franciszek Kmiotowicz senior przedstawił wykład *Spostrzeżenia, historia i statystyka postaci chorobowych z 41-letniej praktyki w Krynicy Zdroju*. W tekście zamieścił dane na temat ilości gości kąpielowych w Krynicy od roku 1800 do 1931. Dr Henryk Brand przedstawił odczyt *Leczenie fizyczne zaburzeń okresów przejściowych w życiu kobiety*, dr Franciszek Kmiotowicz junior odczyt zatytułowany *Leukopina*, dr Mieczysław Dukiet – *Próba zapobiegania ciąży pozamaciczej*, zaś dr Gustaw

Zaremba – *Leczenie zdrojowe w chirurgii z uwzględnieniem zdrojowisk w Polsce*. W trakcie omawianego Zjazdu doprowadzono do finału zapoczątkowaną w trakcie Zjazdu poprzedniego ideę „konkursu na najlepsze prace z zakresu balneologii ze szczególnym uwzględnieniem Krynicy”. Z szeregu zgłoszonych prac Komisja Konkursowa Stowarzyszenia Lekarzy w Krynicy wyróżniła nagrodami finansowymi i publikacją in extenso w *Pamiętniku* pracę dra Ryszarda Węgieńko z Warszawy *Wpływ wody ze źródła Zuber na wydzielanie żółci wątrobowej* oraz pracę doktorów ze Lwowa – Jana Rosenbusha i Tadeusza Toczyskiego – na temat *Badanie wpływu wód krynickich: Zuber, Karol, Jan, Józef, Słotwinka i Główny na wydzielanie żółci*.

Wzorem poprzednich zjazdów zorganizowano wystawę środków leczniczych. W sumie wystawiało się 20 firm, w tym po raz pierwszy firma francuska, Dr Roussel z Paryża. Na imiennej liście uczestników Zjazdu odnotowano 129 osób zamiejscowych oraz 48 osób miejscowych, w tym 43 lekarzy krynickich. *Pamiętnik* do druku przygotował dr Witold Skórczewski, sekretarz generalny IV Zjazdu Lekarzy w Krynicy.

V Zjazd

Jubileuszowy Zjazd lekarzy obradował w Krynicy ponownie w okresie zimowym – od 6 do 8 stycznia 1934 roku – w sali balowej Domu Zdrojowego oraz w krynickim Teatrze. Jako przewodni temat rozważań naukowych obrano dwa zagadnienia: leczenie zespołów sercowo-naczyniowo-nerkowych oraz przewlekłych zmian zapalnych przydatków macicy. Przewodnictwem Zjazdu, jako Prezes honorowy, przyjąć raczył dr Stefan Hubicki, minister opieki społecznej.

Na podstawie kart *Pamiętnika* chciałbym tym razem wspomnieć o pozanaukowych atrakcjach, czekających na uczestników Zjazdu. Wedle listy zamieszczonej w *Pamiętniku* było 174 uczestników zamiejscowych i 41 miejscowych. Dla nich organizatorzy Zjazdu zorganizowali:

- Międzynarodowe zawody saneczkarskie na krynickim torze saneczkowym,
- Bankiet w sali balowej Domu Zdrojowego wydany przez Zarząd Państwowego Zakładu Zdrojowego i Komisję Zdrojową oraz śniadanie w sali balowej Domu Zdrojowego wydane przez Zwierzchność Gminy m. Krynicy i Stowarzyszenie Lekarzy w Krynicy,
- Zwiedzenie zdrojowiska i urządzeń zakładowych oraz wspólną fotografię uczestników Zjazdu przed Teatrem,
- Dancing w nowo otwartym hotelu-palace „Patria”, stanowiącym własność mistrza Jana Kiepurę i raut w salach reprezentacyjnych Domu Zdrojowego,
- Zwiedzenie sanatorium Zakładu Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych „Lwigród” i śniadanie wydane przez zarząd sanatorium.

W *Pamiętniku* wydanym po zjeździe pożegnano dra Stanisława Lewickiego, sekretarza generalnego V Zjazdu Lekarzy w Krynicy, „zmarłego na posterunku w czasie pracy nad niniejszym pamiętnikiem”. Listem przewodnim otworzył *Pamiętnik* dr Mieczysław Dukiet, który był zastępcą dra Lewickiego.

VI Zjazd

I tak dotarliśmy do ostatniego już *Pamiętnika* poświęconego VI Zjazdowi Lekarzy w Krynicy, który odbył się w dniach 9–11 stycznia 1937 roku. *Pamiętnik* otwiera nekrolog poświęcony śp. drowi Emanuelowi Zarzyckiemu, który przewodniczył Komitetowi Organizacyjnemu VI Zjazdu, długoletniemu prezesowi i jednemu z założycieli Stowarzyszenia. Dr Zarzycki zmarł 14 maja 1937 roku, a więc w kilka miesięcy po Zjeździe, do którego sukcesu się walczył.

Odnotujmy także fakt, który oddaje koloryt tamtych czasów. Mianowicie uczestnicy Zjazdu wystosowali „depesze hołdownicze do J.W.P. Prezydenta Rzeczypospolitej Prof. Dr Ignacego Mościckiego, J.W.P. Marszałka Polski Edwarda Rydza-Śmigłego oraz do J.W.P. Premiera Generała Sławoja-Składkowskiego”.

Odczytując ze stron *Pamiętnika* intencje organizatorów Zjazdu, odnoszę wrażenie, że był on próbą syntezy dorobku dotychczasowych Zjazdów, a szerzej patrząc całej polskiej balneologii. Już w wystąpieniu otwierającym Zjazd dr Zarzycki zwrócił uwagę, że sto lat upływa od pierwszych monografii polskich, traktujących o zdrojownictwie i wodolecznictwie, czyli prac Bulikowskiego, Rechowicza i Steskała. Wspomniał dorobek profesorów Macieja Józefa Brodowicza (1790–1885) i Józefa Dietla (1804–1878), a także lekarzy krynickich i minionych pięciu Zjazdów. W sumie wysiłek ten złożył się – zdaniem Zarzyckiego – na powstanie nowego działu nauki, która staje się fundamentem nowoczesnej balneoterapii. W podobnym duchu przemawiali przy okazji otwarcia Zjazdu dr Jan Adamski, dyrektor departamentu w Ministerstwie Opieki Społecznej, profesor dr January Zubrzycki w imieniu Polskiego Towarzystwa Balneologicznego oraz dr Kazimierz Kaden z Rabki, przemawiający w imieniu Związku Uzdrowisk Polskich, założonego pierwotnie w Małopolsce przez Jana Potockiego, a następnie przekształconego w ogólnopolski z siedzibą w Warszawie.

Na część naukową VI Zjazdu złożyło się 18 odczytów dotyczących takich zagadnień, jak: leczenie cukrzycy, niepłodności, funkcjonowanie gruczołów dokrewnych oraz stosowanie wód mineralnych (Jan, Zuber) i borowin krynickich w terapii.

Rekordowym zainteresowaniem cieszyła się organizowana tradycyjnie podczas Zjazdu wystawa środków leczniczych i wydawnictw lekarskich. Obecnych było 32 wystawców, w tym po raz pierwszy reprezentant Szwajcarii, znana firma Sandoz, Bazylea.

Na opublikowanej w *Pamiętniku* w porządku alfabetycznym liście uczestników Zjazdu odnotowano 192 osoby, w tym 47 z Krynicy, 2 z Nowego Sącza oraz po jednej z Żegiestowa, Muszyny i Szczawnicy. Wśród mieszkańców regionu pojawiło się także kilka osób spoza środowiska lekarskiego, które chcę wspomnieć z racji ich znaczenia dla lokalnego – i nie tylko – środowiska: dr Orest Hnatyszak, adwokat z Muszyny zaangażowany w sprawy lemkońskie (działacz Lemko-Sojuzu, założonego w Sanoku w roku 1933, wspierał tygodnik „Lemko” wydawany w Krynicy w latach 1934–1936 urodził się 17 listopada 1888 roku w Czyrnej, zamordowany w Oświęcimiu), farmaceuta Roman Nitribitt (1893–1978, właściciel apteki w Krynicy, pierwszy prezes założonego w roku 1924 krynickiego oddziału Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego, wspólnie

z Zygmuntem Hetperem autor przewodnika *Krynica, Żegiestów, Muszyna i okolice*, wydane w 1928 r., honorowy członek PTTK).

Na zakończenie obrad jego uczestnicy zaplanowali kolejny, czyli VII, Zjazd Lekarzy w Krynicy na styczeń 1939 roku. Czy się odbył i czy ukazał się po nim kolejny *Pamiętnik* – nie udało mi się ustalić. Być może zbliżająca się II wojna światowa pokrzyżowała i te ambitne plany.

Konkluzja

Krynickie zjazdy nie odbywały się w próżni, bowiem równolegle rozwijały się inne konkurencyjne inicjatywy środowiska lekarskiego i balneologicznego, że wymienię: II Zjazd Polskiego Towarzystwa Lekarzy i Przyrodników w Warszawie w roku 1926, IV Zjazd Towarzystwa Balneologicznego w Krakowie rok 1930, a także Zjazdy Towarzystwa Internistów Polskich: Wilno – 1923, 1929, 1933, Warszawa – 1925, Poznań – 1927, Kraków – 1931, Łuck – 1935 i Lwów – 1937. Za tekstem Wiesława Kochońskiego opublikowanym w „Balneologii Polskiej” 1/2006 wspomnę, że w okresie tym istniało w Polsce 29 uzdrowisk, z czego tylko 5 czynnych przez cały rok. Właścicielami zakładów przyrodoleczniczych, sanatoriów i pijalni były osoby fizyczne oraz spółki i fundacje. W gestii państwa pozostawały zakłady przyrodolecznicze w Krynicy, Ciechocinku, Busku oraz w Szkle. Nadzór nad uzdrowiskami sprawowało Ministerstwo Opieki Społecznej. Organem opiniodawczo-doradczym była Państwowa Rada do spraw Uzdrowisk, w skład której wchodził delegaci Związku Uzdrowisk Polskich. W uzdrowiskach funkcjonowały komisje uzdrowiskowe, które miały nadzór nad rozwojem i stanem sanitarno-porządkowym uzdrowisk oraz sprawowały opiekę nad zakładami uzdrowiskowymi. Liczba kuracjuszy wzrastała od 1920 roku, w którym było ich ponad 67 tysięcy, a w 1925 już ponad 128 tysięcy, przewyższając liczbę kuracjuszy sprzed I wojny światowej. W 1925 roku wprowadzono ulgi kolejowe przysługujące kuracjom powracającym z uzdrowisk, co spowodowało wzrost liczby przybywających do tych miejscowości osób. W roku 1937 było ich ponad 267 tysięcy.

Budzi szacunek konsekwencja krynickich lekarzy, którzy krok po kroku budowali pozycję Zjazdu, wiedząc, że walnie przyczynia się on do umacniania pozycji Krynicy, jako wiodącego uzdrowiska w Polsce. Godna w tej kwestii jest potwierdzona w *Pamiętnikach* wieloma faktami współpraca z burmistrzami Krynicy (także lekarzami) oraz Zarządem uzdrowiska. Pewnie po drodze było mnóstwo problemów, ale tym trzem wspomnianym siłom przyświecał jeden wspólny cel – uczynić Krynice perłą uzdrowisk polskich, a balneologię podnieść do rangi nauki decydującej o funkcjonowaniu źródła, w tym doborze nowoczesnych i skutecznych metod opieki nad kuracjami. Brak w *Pamiętnikach* informacji na temat strony finansowej Zjazdów, budżetów, kwestii odpłatności uczestników, sponsorów etc. Z punktu widzenia PR były to przedsięwzięcia dobrze przemyślane, Zjazd miał obsadę prasową, po jego obradach ukazywały się omawiane *Pamiętniki*, a nawet na dwóch, czyli na II i VI zamieszczono specjalnie opracowane logo

Zjazdów, odbywały się liczne imprezy towarzyszące, integrujące środowisko lekarskie, oraz z roku na rok bogatsze wystawy.

Organizacja Zjazdów w latach 1926–1937 to wielki wysiłek środowiska lekarskiego Krynicy, do którego sukcesu przyłożyła rękę spora grupa lekarzy, myślących kategoriami dobra Krynicy, a nie tylko własnej lekarskiej praktyki, zarówno tych wspomnianych wyżej, którzy kierowali jego obradami i przedstawiali odczyty, jaki i tych, jak to barwnie określono w *Pamiętnikach*, którzy „prowadzili pióro”, czyli pełnili funkcje sekretarzy Zjazdów. Inicjator i organizator Zjazdów, założone w roku 1902 Stowarzyszenie Lekarzy w Krynicy było mocno zaangażowane w procesy inwestycyjne w Krynicy, prowadziło – jakbyśmy to dzisiaj powiedzieli – skuteczny lobbing na rzecz wytyczania kierunków inwestycyjnych i pozyskiwania na ten cel kapitału, jego członkowie byli znakomitymi burmistrzami Krynicy. Dzięki aktywności publicystycznej krynickich lekarzy, w tym członków Stowarzyszenia, że wspomnę prace doktorów: Franciszka Stirby de Stirbitza, Michała Zieleniewskiego, Zygmunta Wąsowicza, Franciszka Kmiotowicza seniora, Bolesława Skórczewskiego oraz Stanisława Lewickiego, możemy dzisiaj poznawać dzieje Krynicy. Czy obecnie lekarze odgrywają podobną do ówczesnej rolę w rozwoju nadpopradzkich uzdrowisk? Patrząc na dzisiejsze składy rad: Krynicy, Muszyny, Piwnicznej, priorytety inwestycyjne uzdrowisk nadpopradzkich, aktywność pozazawodową poszczególnych środowisk oraz rodowód osób pełniących funkcje burmistrzów, można odnieść wrażenie, że lekarze cofnęli się w zacisze swoich gabinetów, a opuszczone przez nich miejsca zajęli nauczyciele.

Źródła:

1. *Pamiętnik I. Zjazdu Lekarskiego w Krynicy*, Kraków 1927, Nakład Stowarzyszenia Lekarzy w Krynicy, Drukarnia Anczyca w Krakowie, s. 76.
2. *Pamiętnik II. Zjazdu Lekarzy w Krynicy 1927*, Kraków 1928, Nakładem Stowarzyszenia i Komisji Zdrowej w Krynicy, Drukarnia Literacka w Krakowie, s. 107.
3. *Pamiętnik III Zjazdu Lekarzy w Krynicy 1930*, Poznań 1930, Nakładem jw., Drukarnia Dziennika Poznańskiego, s. 135.
4. *Pamiętnik IV Zjazdu Lekarzy w Krynicy 1932*, Poznań 1933, Nakładem jw., Drukarnia Pawła Mitreği w Cieszynie, s. 320.
5. *Pamiętnik V Zjazdu Lekarzy w Krynicy 1934*, Poznań 1935, Nakładem jw., Drukarnia jw., s. 190.
6. *Pamiętnik VI Zjazdu Lekarzy w Krynicy 9-11 stycznia 1937*, Krynica 1937, Nakładem jw., Drukarnia „ARS” w Krynicy, s. 252.